

Lausunto

29.4.2026

VN/13909/2026
VN/13909/2026-MMM-1

Sosiaali- ja terveysministeriö

Maa- ja metsätalousministeriön lausunto sosiaali- ja terveysministeriön luonnoksesta hallituksen esitykseksi tartuntatautilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Viite: VN/25987/2023

Maa- ja metsätalousministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi tartuntatautilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Tartuntatautilainsäädännön kokonaisuudistuksen tavoitteena on esityksen mukaan vahvistaa kansallista kykyä torjua tartuntatauteja tehokkaasti ja oikea-aikaisesti. Tavoitteena on sekä vastata päivittäisen tartuntatautien torjuntatyön tarpeisiin, että mahdollistaa nopea ja oikea-aikainen reagointi ja riittävät toimivaltuudet niin paikallisten kuin laajojenkin epidemioiden ja pandemioiden torjumiseksi. Lain olisi annettava pohja niin normaalitilanteessa tapahtuvalle torjuntatyölle kuin poikkeuksellisten epidemioiden hoitamiselle.

Maa- ja metsätalousministeriö pitää edellä mainittuja tavoitteita tärkeinä samoin kuin sitä, että johtamisvastuu ja eri toimijoiden tehtävät ja toimivaltuudet olisi tarkoin säädetty terveydenhuollon häiriötilanteessa. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan rooli korostuu erityisesti zoonoosien torjunnassa yhteisen terveyden (One health) -näkökulmasta.

Yleisenä havaintona maa- ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä, että hallituksen esityksessä tarkennettaisiin niitä tehtäviä, joita kunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle ja kunnan terveydensuojeluviranomaiselle osoitettaisiin 70, 72 ja 74-78 §:ssä. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan ylimääräinen valvonta voisi koskea vain kyseisten viranomaisten oman hallinnonalan valvontakohteita. Lisäksi muistiossa, esim. sivuilla 28 ja 37, olisi hyvä nostaa esiin, että tartuntatautilain perusteella kunnille voi tulla merkittäviä uusia valvonta- ja ohjaustehtäviä, mikä ilman lisäresursseja heikentää valvontasuunnitelman mukaisten tehtävien hoitamista.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Maa- ja metsätalousministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 30
00023 Valtioneuvosto

Hallituskatu 3 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.mmm@gov.fi

Lakiesityksen soveltamisesta Ahvenanmaan maakunnassa säädettäisiin ehdotetussa 2 §:ssä. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että valtakunta ja maakunta ovat tällä hetkellä eräiltä osin erimielisiä itsehallintolain nykyisen sanamuodon tulkinnasta, minkä vuoksi maa- ja metsätalousministeriön mukaan ei ole mahdollista, että itsehallintolain tulkintaa akuutin hyvinvointialueisiin liittyvän kysymyksen tilapäiseksi hoitamiseksi rajataan tavallisella lailla valtakunnan viranomaisen tulkinnan mukaiseksi. Asialla on merkitystä myös maa- ja metsätalousministeriölle, sillä sen vastuulle kuuluvat kotieläinten tarttuvia tauteja koskevat tehtävät mainitaan samassa itsehallintolain kohdassa.

Jäljempänä maa- ja metsätalousministeriön pykäläkohtaiset kommentit hallituksen esitykseen tartuntatautilaiksi.

2 §

Soveltamisala

Maa- ja metsätalousministeriö ehdottaa 2 §:n 3 momentin muuttamista joko nykyistä tartuntatautilain säännöstä paremmin vastaavaksi: ”Mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueiden tehtävistä, sovelletaan Ahvenanmaan maakunnassa valtakunnan viranomaisten ja kuntien tehtäviä koskevaa lainsäädäntöä”, tai toissijaisesti: ” Mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueista, koskee Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan itsehallintolain 30 §:n 9 kohdassa tarkoitettuja viranomaisia”.

Lisäksi ministeriö ehdottaa, että säännöskohtaista perustelua muokataan vastaavasti ja että lisäksi esityksen yleisperusteluissa sivulla 37 olevaa perustelutekstiä muutetaan neutraaliin muotoon seuraavasti: ”Ehdotuksessa esitetyt viranomaistehtävät Lupa- ja valvontavirastolle, kunnille ja hyvinvointialueille tulisivat Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan maakunnan hallituksen tai muun maakuntalaissa säädetyn viranomaisen tehtäviksi siten kuin Ahvenanmaan itsehallintolaisissa säädetään, minkä lisäksi esityksessä selkeytettäisiin hyvinvointialueelle kuuluvien tehtävien asemaa.”

Kuten hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, Ahvenanmaan itsehallintolain 30 §:n 9 kohdan mukaan ”tehtävistä, jotka ihmisten ja kotieläinten tarttuvien tautien torjuntaa koskevan lainsäädännön mukaan kuuluvat valtakunnan viranomaiselle tai kunnille, huolehtii maakunnassa maakunnan hallitus tai muu maakuntalaissa määrätty viranomainen”. Ehdotetun tartuntatautilain 2 §:n 3 momentissa olisi säännös, jonka mukaan ”Mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueista ja Lupa- ja valvontavirastosta, koskee Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan itsehallintolain 30 §:n 9 kohdassa tarkoitettuja viranomaisia”. Esityksen mukaan säännös on tarpeen, koska tällä hetkellä itsehallintolain 30 §:n 9 kohdassa ei säädetä siitä, mikä taho Ahvenanmaalla huolehtii valtakunnassa hyvinvointialueille säädetyistä tehtävistä, eikä oikeusministeriössä valmisteltava lakiesitys asian selkeyttämiseksi ole edennyt, koska pykälän muotoilusta ei ole päästy yhteisymmärrykseen valtakunnan viranomaisten ja maakunnan välillä.

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että ehdotettu 2 §:n 3 momentin säännös menee kuitenkin pidemmälle kuin mitä em. keskeneräisen asian tilapäinen ratkaisu edellyttäisi, sillä säännöksessä viitattaisiin myös Lupa- ja valvontavirastoon, jonka tehtävät selvästi ovat jo voimassa olevan itsehallintolain sanamuodon mukaisia valtakunnan viranomaisten tehtäviä. Säännöksen sanamuoto on myös laajempi kuin esityksen säätämisperusteluissa (jakso 11.14.) esitetty, sillä niissä viitataan vain hyvinvointialueiden tehtäviin. Säännös myös eroaa laajuutensa puolesta voimassa olevaan tartuntatautilain muutoslakiin 1149/2022 sisältyvästä siirtymäsäännöksestä, jonka tarve liittyy vain hyvinvointialueisiin: ”Ahvenanmaan maakunnassa ihmisten tarttuvien tautien torjunnasta huolehtivien toimivaltaisten viranomaisten määräytymiseen sovelletaan valtakunnan viranomaisista ja kunnista tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta lainsäädäntöä, kunnes toisin säädetään.”

Itsehallintolain tyhjentävästä lainsäädäntövallan jaosta seuraa, että valtakunnan laissa ei saa säätää lain sovellettavuudesta Ahvenanmaalla. Itsehallintolakia ei myöskään saa tulkita tai selittää tavallisella eduskuntalailla. Eduskuntalakiin (tai muuhun valtakunnan säädökseen) voidaan ottaa Ahvenanmaata koskevia erityissäännöksiä vain, jos asia kuuluu valtakunnan lainsäädäntövaltaan ja erityissäännös on tarpeen Ahvenanmaan poikkeavista olosuhteista johtuen. (Oikeusministeriön opas: Ahvenanmaan asema säädösvalmistelussa ja EU-asioissa, s. 12).

5 §**Viranomaisten yleiset velvollisuudet**

Maa- ja metsätalousministeriö ehdottaa, että 5 §:n toisesta momentista jätettäisiin niin Ruokavirasto, joka on valtion viranomainen, kuin kunnan eläinterveysviranomainen kokonaan pois, sillä tässä laissa ei maa- ja metsätalousministeriön tulkinnan mukaan myöhemmin osoiteta mitään tehtäviä kyseisille viranomaisille. Ruokavirasto pitäisi sen sijaan lisätä 12 §:ään valtion viranomaisena, joka osallistuu tartuntatautien torjuntatyöhön.

Selkeyden vuoksi maa- ja metsätalousministeriö ehdottaa koko toisen momentin tiivistämistä seuraavasti:

”Kunnan elintarvikeviranomainen ja kunnan terveydensuojeluviranomainen seuraavat ja torjuvat toimialaansa kuuluvia tartuntatauteja, varautuvat niistä johtuviin häiriötilanteisiin ja tukevat asiantuntemuksellaan muita viranomaisia. Ne osallistuvat erityisesti laajojen epidemioiden, pandemioiden ja muiden terveydenhuollon häiriötilanteiden torjuntaan ja valvontaan siten, kuin tässä laissa sekä Ahvenanmaan maakunnan vastaavassa lainsäädännössä tarkemmin säädetään.”

11 §**Tartuntatautien torjunnan asiantuntijaelimet**

Maa- ja metsätalousministeriö esittää, että niin pykälässä kuin perustelumuiustiossa käytettäisiin yhdenmukaisesti termiä ”selvitystyöryhmä”, joka on termi, jota käytetään voimassa olevassa valtioneuvoston asetuksessa 1365/2011

”Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin tartuntatautien neuvottelukunnan ja epidemiaselvitystyöryhmän kokoonpanosta, asettamisesta ja tehtävistä.”

12 §**Eräiden valtion viranomaisten osallistuminen tartuntatautien torjuntatyöhön**

Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan Ruokavirasto kuuluisi mainita 12 §:n 1 momentissa valtion viranomaisena, joka osallistuu tartuntatautien torjuntaan sille tässä tai muussa laissa säädetyn toimivallan rajoissa yhteistyössä 7–9 §:ssä tarkoitettujen tartuntatautiviranomaisten kanssa.

25 §**Tiedonsaantioikeus epidemian havaitsemiseksi, selvittämiseksi ja tartunnan jäljittämiseksi**

Maa- ja metsätalousministeriö esittää 25 §:n 2 momentin muuttamista siten, että tietojen luovuttaminen koskisi ainoastaan toisen viranomaisen hallussa olevia näytteitä, ei tarpeellisia näytteitä:

”Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella sekä hyvinvointialueen ja järjestämisvastuunsa osalta HUS-yhtymän tartuntatautiyksiköllä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada toiselta hyvinvointialueelta, HUS-yhtymältä, elintarvikevalvontaviranomaiselta, eläinterveysviranomaiselta, terveydensuojeluviranomaiselta sekä alueensa julkisilta ja yksityisiltä toimijoilta 24 §:ssä tarkoitetun epidemian havaitsemisen, syyn selvittämisen ja tartunnan jäljittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja **hallussaan olevat** näytteet. Tiedot on annettava viivytystä ja korvauksetta.”

Eläinterveysviranomainen ottaa tarpeelliset ja lainsäädännön vaatimat näytteet eläintautiepidemian havaitsemisen, epidemian syyn selvittämisen ja tartunnan jäljittämisen varalta. Näytteenotto pitää myös toteuttaa nopeasti. Näytteenotto perustuu epidemiologisten selvitysten löydöksiin ja lainsäädännön edellyttämiin otoskokolaskelmiin perustuviin näytemääriin. Tutkittaviksi päätyvien eläinten pitopaikkojen ja näytteiden määrät voivat olla suuria. Näytteenoton järjestäminen pitopaikoissa ja näytteiden lähettäminen vaativat runsaasti käytännön järjestelyitä, henkilöresursseja ja suojavaarusteita. Maa- ja metsätalousministeriö on huolissaan siitä, että mikäli tartuntatautilaki edellyttäisi muihin kuin edellä mainittuihin tarkoituksiin kerättäviä näytteitä, voisi niistä syntyä hallinnonalalle huomattavia lisäkustannuksia.

30 §

Ilmoittaminen hyvinvointialueen ja kunnan viranomaisille

Maa- ja metsätalousministeriö esittää muutosta 30 §:n 2 ja 4 momenttiin niin, että eläimen levittämästä tartunnasta tehtäisiin ilmoitus alueen eläinterveysviranomaisen sijaan Ruokavirastolle:

” Ilmoitusvelvollisen on salassapitosäännösten estämättä ilmoitettava epäilemästään tai toteamastaan veden välityksellä leviävästä epidemiasta ja muusta elinympäristön mikrobien aiheuttamasta tartunnasta alueensa terveydensuojeluviranomaiselle, eläimen levittämästä tartunnasta Ruokavirastolle ~~alueensa eläinterveysviranomaiselle~~ sekä elintarvikkeiden välityksellä leviävästä tartunnasta alueensa elintarvikevalvontaviranomaiselle.”

” Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin niistä taudeista, joista on tehtävä ilmoitus Ruokavirastolle ~~alueen eläinterveysviranomaiselle~~.”

Muutosehdotus on Zoonosikeskuksen sosiaali- ja terveysministeriölle maaliskuussa 2026 tekemän ehdotuksen mukainen. Eläintautiviranomaisille tehtävien ilmoitusten keskittämällä Ruokavirastoon nähtiin ehdotuksessa useita etuja.

31 §

Zoonosien ja eläintautitapausten ilmoittaminen

Maa- ja metsätalousministeriö esittää muutosta 31 §:n 1 momenttiin niin, että zoonooseista ei ilmoitetaisi alueen eläinterveysviranomaiselle, vaan pelkästään Ruokavirastolle:

”Hyvinvointialueen tai järjestämistä vastuunsa osalta HUS-yhtymän tartuntatautiyksikön on salassapitosäännösten estämättä ilmoitettava ~~alueensa eläinterveysviranomaiselle~~, Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle sekä Ruokavirastolle epäilemästään, toteamastaan tai tietoonsa tulleesta zoonosista.”

Muutosehdotus on Zoonosikeskuksen sosiaali- ja terveysministeriölle maaliskuussa 2026 tekemän ehdotuksen mukainen. Eläintautiviranomaisille tehtävien ilmoitusten keskittämällä Ruokavirastoon nähtiin ehdotuksessa useita etuja.

80 §

Eräiden päätösten tiedoksianto

Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen edellytetään tämän lakiehdotuksen 84 §:n perusteella valvovan 70, 72 ja 74-78 §:ssä säädettyjen velvollisuuksien ja rajoitusten noudattamista. Käytännössä kuntien vastuulle jää valvonnan lisäksi myös säädettyjen velvollisuuksien ja rajoitusten käytännön tulkinta ja toimijoiden ohjaus. Tästä syystä maa- ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä, että kunnat saisivat tällaiset päätökset aina myös suoraan tiedoksi reaaliaikaisesti.

84 §

Tiloja ja toimintaa koskevien torjuntatoimien valvonta

Maa- ja metsätalousministeriö esittää, että 84 §:ssä selkeytetään ja rajataan kunnan terveydensuojeluviranomaisen ja kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tekemä valvonta koskemaan vain oman hallinnonalansa lainsäädännön mukaisia valvontakohteita. Käytännössä jouduttaisiin todennäköisesti tilanteeseen, jossa valvonta jouduttaisiin myös suuntaamaan uudelleen ja suorittamaan erityisinä, valvontasuunnitelman ulkopuolisina valvontoina. Ruokaviraston toimintaan ei kuulu 70 §:ssä kuvatun laisten kohteiden valvonta, minkä perusteella Ruokavirasto tulisi jättää pykälästä kokonaan pois.

” Hyvinvointialue, HUS-yhtymä, kunnan terveydensuojeluviranomainen ja kunnan elintarvikevalvontaviranomainen, ~~Ruokavirasto~~, sekä Lupa- ja valvontavirasto valvovat 70, 72, 74-78 §:ssä säädettyjen velvollisuuksien ja rajoitusten sekä niitä koskevien päätösten noudattamista **oman hallinnonalansa valvontakohteissa**.”

85 §**Tarkastukset ja tiedonsaantioikeus**

Maa- ja metsätalousministeriö esittää 85 §:n 1 momentin muuttamista vastaavilla perusteilla kuin 84 §:ssä.

” Hyvinvointialue, HUS-yhtymä, kunnan terveydensuojeluviranomainen, kunnan elintarvikevalvontaviranomainen, ~~Ruokavirasto~~, Liikenne- ja viestintävirasto, Lupa- ja valvontavirasto ja poliisi saavat tarkastaa **oman hallinnonalansa valvontakohteissa**, että toiminta ja siinä käytetyt tilat täyttävät tämän lain vaatimukset 84 §:n nojalla valvomansa toimijan tämän lain mukaisen toiminnan sekä toiminnassa käytettävät tilat.”

Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö esittää Ruokaviraston poistamista myös 85 §:n 3 ja 4 momentista.

86 §**Määräykset ja pakkokeinot**

Maa- ja metsätalousministeriö esittää 86 §:n 3 momentin muuttamista niin, että siitäkin selkeyden vuoksi poistetaan eläinterveysviranomaisen, koska sille ei ole osoitettu lakiehdotuksessa mitään valvontatehtäviä tai velvoitteita. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö ehdottaa, että momentista poistetaan velvollisuus ilmoittaa hyvinvointialueelle ja HUS-yhtymälle, jos 70-78 §:ssä säädettyjä velvollisuuksia tai rajoituksia on rikottu. Ilmoittaminen katsotaan tarpeettomaksi, koska pykälän 1, 2 ja 3 momentissa on säädetty valvontaviranomaisten oikeudesta antaa määräyksiä ja asettaa uhkasakkoja, ja koska ne valvovat vain oman hallinnonalansa valvontakohteita.

” Lupa- ja valvontavirasto, hyvinvointialue, HUS-yhtymä, Liikenne- ja viestintävirasto, elintarvikevalvontaviranomainen ja terveydensuojeluviranomainen voivat asettaa 1 momentin nojalla annetun määräyksen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakosta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990). ~~Jos Lupa- ja valvontavirasto, hyvinvointialue, HUS-yhtymä, Liikenne- ja viestintävirasto, elintarvikevalvontaviranomainen tai terveydensuojeluviranomaisen saa tarkastuksen yhteydessä tai muuten tietoonsa toisen viranomaisen 70-78 §:n nojalla asettaman velvollisuuden tai rajoituksen merkittävän rikkomisen, sen on salassapitosäännösten estämättä ilmoitettava asiasta velvollisuuden tai rajoituksen asettaneelle viranomaiselle. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen, Lupa- ja valvontaviraston sekä elintarvikevalvontaviranomaisen, eläinterveysviranomaisen ja terveydensuojeluviranomaisen on salassapitosäännösten estämättä ilmoitettava hyvinvointialueelle tai HUS-yhtymälle, jos se saa muun lain nojalla suorittamansa tarkastuksen yhteydessä tai muuten tietoonsa, että sen valvoman toiminnan yhteydessä rikotaan 70-78 §:n säädettyjä velvollisuuksia tai rajoituksia sekä ilmoitettava päätöksen tehneelle viranomaiselle 70-78 §:n nojalla asetetun velvollisuuden tai rajoituksen rikkomisesta.”~~

Hallituksen esitys eläintautilain 22 §:n muuttamiseksi

Maa- ja metsätalousministeriö pitää ehdotettua muutosta tarpeellisena.

Osastopäällikkö

Sebastian Hjelm

Neuvotteleva virkamies

Eero Rautiainen

Liitteet Napsauta tähän hiirellä ja kirjoita liitteiden nimet kukin omalle rivilleen. Rivinvaihto enterillä.

Jakelu

Tiedoksi

VN/13909/2026-MMM-1

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: